

Fra venstre: Elin Opheim, Astrid Toft, Kari Skibenes, Hege Underdal, Ane Landøy, Heinz Diehl, Anett Kolstad.

Bibliotek, kunnskapsbasert praksis og informasjonsressurser i kommunehelsetjenesten:

«Vi må finne rollen vår»

ELIN OPHEIM (HØGSKOLEN I INNLANDET),
IRENE HUNSKÅR (VID), MARGRETHE SØVIK (VID)

Howdan sikrer vi god nok kompetanse i bibliotek til å betjene ansatte i kommunehelsetjenestene og hvem sitt ansvar er det? Hvem skal finansiere tilgang til informasjonsressurser? Er det lurt å skape etterspørsel etter behov ingen «vet» at de har, når vi allerede har nok å gjøre? Disse og andre spørsmål ble satt på dagsorden under SMH-dagene i Bergen, høsten 2016.

Behov og etterspørsel

Ansatte i kommunehelsetjenesten sogner til folkebibliotek med sine informasjonsbehov. Flere i panelet trakk fram at helsepersonell ikke vet at de kan få tjenester fra folkebiblioteket, eller at ledere blir overrasket over at folkebiblioteket kan og er interessert i å bidra. Noen steder har kommunehelsetjenesten hatt behov for

søkehjelp til felles fagprosedyrer, og fagbibliotek har da tatt betaling for søk. Slik bestilling av søk har hittil ikke hatt stort omfang, og spørsmålet er hvem som har kapasitet og kompetanse til å ta seg av slike etterspørsler. Folkebibliotekene har allerede fått mange nye roller, og det var noe tvil i panelet om man bør legge enda flere oppgaver til folkebiblioteket. Astrid Toft uttrykte det på følgende måte:

«Jeg tror folkebiblioteket og kommunehelsetjenesten har nok å gjøre på, en trenger ikke gå på leit etter hverandre for å få oppgaver».

Panelet trakk skiller mellom søk til spørsmål fra daglig arbeid og søk til forskning, og mente at folkebibliotek kan gi tjenester til et visst nivå. Noe bør overlates til bibliotekarer fra fag- og forskningsbibliotek med mer erfaring fra avanserte søk innenfor helse, men Helsebiblioteket har ikke kapasitet til å ta på seg søkeoppdrag fra kommunehelsetjenesten.

Hvilken kompetanse?

Blant bibliotekarene i panelet var det fokus på kompetanse sett fra eget ståsted. Ane Landøy og Anett Kolstad var enige om at spisset kompetanse på søk må ligge hos bibliotekarer i utdanningsinstitusjonene, men etterlyste samtidig initiativ fra fylkesbiblioteket som skal motivere folkebiblioteksektoren. «Samtidig er det slik», påpekte Kari Skibenes, «at om man priori-

terer en spesiell faggruppe, for eksempel helse, vil det gå på bekostning av andre. Det vil gjøre det vanskelig for mindre bi-

bliotek med få ressurser å prioritere, det er mange nye oppgaver og forventninger på det folkebibliotekene skal dekke.»

SMH er NBFs *spesialgruppe for medisin og helsefag*, og SMH-dagene 2016 (<http://www.smhdagene.no/>) kjørte paneldebatt om temaet «Kunnskapsbasert praksis ut i kommunene – bibliotekenes rolle». Deltakerne var Astrid Toft (KS), Anett Kolstad (Skedsmo kommune), Kari Skibenes (Hordaland fylkesbibliotek), Hege Underdal (Helsebiblioteket), Ane Landøy (Universitetsbiblioteket i Bergen), Heinz Diehl (Fedje kommune). Elin Opheim (Høgskolen i Hedmark) var ordstyrer. Spørsmålene til panelet kom i hovedsak fra salen, og viste engasjement for informasjonsressurser, kompetanse og samarbeid.

Kunnskapsbasert praksis (KBP) er å ta faglige avgjørelser basert på systematisk innhentet forskningsbasert kunnskap, erfaringsbasert kunnskap og pasientens ønsker og behov i en gitt situasjon (kunnskapsbasertpraksis.no). For bibliotek har KBP betydd økt etterspørsel etter bibliotekarenes kompetanse på søk. Sykehjem og hjemmetjenester og andre kommunale helsetjenester skal jobbe kunnskapsbasert, det er behov for tilgang til oppdatert og oppsummert kunnskap, og det har vært stor interesse for å være med på arbeid med å lage felles fagprosedyrer (fagprosedyrer.no). For å lage en fagprosedyre trengs blant annet omfattende litteratursøk.

Tilsynelatende er det lite kunnskap i folkebibliotek om Helsebiblioteket og ressursene som er tilgjengelige der. «Kanskje folkebibliotekene burde satse på å få bedre kompetanse på kunnskapsbasert praksis og de informasjonskildene som finnes for helsesektoren, spurte Anett Kolstad.

Utvikling av helsepersonells kompetanse ble også diskutert. Som Hege Underdal fra Helsebiblioteket uttrykte det: «De som jobber i bibliotek i utdanningsinstitusjoner har også et ansvar for at våre fremtidige helsepersonell kommer ut med ferdigheter som gjør at de klarer seg i den hverdagen de skal ut i.» Heinz Diehl, pleie- og omsorgsleder i en liten utkantkommune, og Astrid Toft trakk begge fram at ferdig utdannet helsepersonell skal ha en viss kompetanse, og blant annet kunne grunnleggende søk. I det daglige arbeidet er det viktig at kompetansen til raskt å finne svar fra gode kilder finnes på den enkelte arbeidsplass. Her er Helsebibliotekets kilder med oppsummert forskning og tilgang til kunnskapsbaserte fagprosedyrer svært viktig.

Ansvar og roller

Kari Skibenes reflekterte rundt fylkesbibliotekenes ansvar: «Hvordan kan helsepersonellene i kommunen få en best mulig bibliotekstjeneste og få dekket sitt behov for informasjonsressurser? En ting er det

Helsebiblioteket.no gir gratis tilgang til fagprosedyrer, oppslagsverk, databaser, tidsskrifter og andre kunnskapsressurser for alt helsepersonell og studenter på medisin- og helsefagutdanningene. Folkebibliotek som betjener disse målgruppene, kan kontakte Helsebiblioteket for å få registrert sine IP-adresser for enkel tilgang til innholdet fra biblioteket. NBF kåret Helsebiblioteket til årets bibliotek 2011.

vi må gjøre ut mot folkebibliotekene for å gjøre dem kjent med de ressursene som finnes, og også etablere samarbeid mot spesialistene på dette området. En annen ting er å finne rollen vår i det hele.» Bibliotek er gode på samarbeid og det bør være mulig å få til samarbeid mellom sykehus-, høyskole- og folkebibliotek for å gi et helhetlig tilbud til kommunehelsepersonellene.

Tilgang og tilgjengelighet

Gratisprinsippet står sterkt, og det var enighet i panelet om at betalingstjenester ikke er ønskelig, men at det bør ordnes med nasjonale lisenser – gjerne via Helsebiblioteket. Flere i panelet poengterer at det er nødvendig både med tilgang til ressurser og tilgang til veiledning fra bibliotekar. Heinz Diehl skulle ønske at helse- og omsorgstjenestene hadde samme tilgang til ressurser som høyskoler og universitet. Ane Landøy slo fast at «Helsebiblioteket er en genial løsning», men poengterte at det koster. Astrid Toft lovet at KS skal ta spørsmålet om finansieringen av Helsebiblioteket med til møter med direktorat og departement.

Hva har skjedd etter debatten?

I januar 2017 kom en rapport om helsepersonellens tilgang til internasjonale tidsskrifter og andre kunnskapsressurser, utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av Helse- og omsorgsdepartementet, med representanter fra KS, Universitetet i Oslo, Cristin, Helse Sør-Øst, Universitets- og høyskolerådet, VID og Folkehelseinstituttet v/Helsebiblioteket. Et av mandatene til gruppen var å kartlegge om og hvordan helsetjenestens og forskningsinstitusjoners behov dekkes i dag samt se nærmere på behov for tilgang til ulike ressurser «ut i fra formålene kunnskapsbasert praksis og forskning». Det ble særlig poengtert at kommunehelsepersonellens behov skulle være ivaretatt.

Arbeidsgruppen bak rapporten «mener at et tettere samarbeid mellom kom-

munene, folkebibliotekene og fagbibliotekene bør utredes nærmere. Kanskje kan folkebibliotekene utvikles og tilby både befolkning og helsepersonell i kommunene støtte til bedre kunnskapshåndtering?».

Et område flere i panelet kunne tenke seg å samarbeide om, er folkehelse, men da like mye rettet mot den gjengse bibliotekbruker som mot helsepersonell. Hege Underdal nevnte samarbeidsprosjektet *Folkebibliotek fremmer folkehelse* mellom Helsebiblioteket og tre fylkesbibliotek, der Sigrun Aasen har vært prosjektleder. Her har folkehelse vært en paraply for å nå ut til befolkningen i kommunen, bibliotekansatte og ansatte i kommunehelsepersonell (les mer om prosjektet i SLQ, 1-2, 2016). Allerede i 2014 uttalte Sigrun Aasen i *Bok og bibliotek* nr. 4 at folkebiblioteket kan og bør ta på seg rollen som primærhelsetjenestens bibliotek. To år senere sier UHR-rapporten at «Mye i samfunnet skal kunnskapsbaseres, og da kan folkebibliotekene være en god hjelp og støtte for allmennheten og for helsepersonell i å gjøre gode søk i kvalitets-sikrede kilder», men som paneldebatten fra SMH-dagene viser er det fremdeles en lang vei igjen å gå med hensyn til tid, ressurser, kompetanse og tilgjengelighet. ■

Kilder:

Arbeidsgruppen (2017) *Helsetjenestens tilgang til internasjonale tidsskrifter og andre kunnskapsressurser*. http://www.uhr.no/documents/Rapport_kunnskapskilder_16_jan_2017.pdf

Letnes, Odd (2014) Folkebiblioteket som primærhelsetjenestens bibliotek. *Bok og bibliotek*, nr. 4, s. 36-37.

Aasen, Sigrun (2016) Information literacy and health literacy. A challenge for librarians? *SLQ* 49 (1-2). <http://slq.nu/?article=volume-49-no-1-2-2016-5>

Verdens minste døgnåpne bibliotek?

Det er i hvert fall det nettstedet energyliving skriver om sitt nye påfunn «Morvollen bokskap». «Biblioteket» befinner seg sør på Hitra, og består av et lite skap med bøker i, plassert utendørs slik at leselystne kan ta turen når enn det måtte passe. Gjestene kan enten ta plass i stolen, om det skulle friste med en utendørs lesestund, eller ta boka med seg hjem. Biblioteket har ingen regler for lånetider, hvilket betyr at du trygt kan gi boka en permanent plass i bokhylla di. «Har du lyst til å bli en ny eier, så tar du vare på boken. Her kan du også sette inn bøker du ønsker å gi bort», skriver energyliving.info. ■

